

SZPITAL SPECJALISTYCZNY

w PILE

im. Stanisława Staszica

64-920 Piła, ul. Ludwika Rydygiera 1

Sekretariat 67 210 62 00
Centrala 67 210 66 66
Fax 67 212 40 85
e-mail sekretariat@szpital.pila.pl
www.szpitalpila.pl

ZALECENIA DIETETYCZNE

Nieswoiste choroby zapalne jelit (Choroba Leśniowskiego – Crohna, wrzodziejące zapalenie jelita grubego)

Nieswoiste zapalenia jelit są chorobami przewlekłymi, w których występują okresy wznowy i remisji. Przyczyna nieswoistych chorób jelit nie jest do końca poznana. Obecnie przyjmuje się, że dochodzi do zaburzeń immunologicznych ujawniających się pod wpływem czynników środowiskowych u osób obciążonych genetycznie.

Wśród czynników mających wpływ na ich rozwój wymienia się:

- czynniki środowiskowe:
  - dietę z niską zawartością błonnika pokarmowego, bogatą w nasycone kwasy tłuszczowe, tłuszcze trans, rafinowane węglowodany, żywność wysoko przetworzoną z dodatkiem konserwantów, emulgatorów, barwników, przeciwutleniaczy;
  - palenie tytoniu, niektóre leki, stres;
- czynniki genetyczne;
- zaburzenia mikrobioty jelitowej;
- zaburzenia regulacji immunologicznej.

Odpowiednio dobrana dieta wspomaga leczenie farmakologiczne. Postępowanie żywieniowe zależy od fazy choroby. W okresie remisji zalecana jest dieta zgodna z zasadami zdrowego żywienia, dobór produktów zależy od indywidualnej tolerancji pacjenta. W okresie zaostrzenia choroby należy stosować dietę lekkostrawną, wysokokaloryczną, wysokobiałkową, z ograniczeniem, błonnika pokarmowego i cukrów rafinowanych.

ZALECENIA ŻYWIENIOWE

- Spożywaj od 5-6 posiłków w ciągu dnia małych objętościowo co 2-3 godziny. Nie pomijaj posiłków, dzień zacznij od śniadania. Ostatni posiłek zjedz 2 – 3 godziny przed snem.
- Posiłki należy spożywać spokojnie i starannie przeżuwać.

- Odpowiedni sposób przyrządzania potraw to gotowanie, gotowanie na parze, duszenie bez obsmażania, pieczenie w folii, naczyniu żaroodpornym bez dodatku tłuszczu.
- Zadbaj o odpowiednią temperaturę potraw, posiłki nie mogą być ani zbyt gorące ani zbyt zimne.
- Stosuj dietę urozmaiconą , niezależnie od fazy choroby. Dobór produktów zależy od indywidualnej tolerancji. Obserwuj reakcję organizmu na spożywany pokarm. Dużym ułatwieniem jest prowadzenie dzienniczka żywieniowego i zapisywanie pojawiających się dolegliwości po jedzeniu.

W przypadku wystąpienia biegunki zastosuj dietę łatwostrawną. Zastosuj elementy diety BRAT (ang. banana, rice, apple, toast) , nazwa pochodzi od pierwszych liter najbardziej zapierających produktów:

B – banany, mało dojrzałe,

R – biały ryż, rozgotowany w formie kleiku, płatki ryżowe błyskawiczne,

A – pieczone jabłko, mus jabłkowy bez dodatku cukru (po wstępnym opanowaniu biegunki)

T – tosty pszenne, czerstwe białe pieczywo, drobny makaron, grysik gotowany na bulionie.

Dobrze podać:

- marchwiankę, marchew gotowaną, ziemniaki gotowane, purre z ziemniaków, ugotowane chude mięso, chrupki kukurydziane, dania mączne (kluski, kopytka, pierogi), galaretki.

- Unikaj produktów powodujących wzdęcia:
  - szparagów, kapusty, nasion roślin strączkowych, kalafiora, brokułów, cebuli, pory, świeżych ogórków, piwa, napoi gazowanych, gruszek, śliwek, czereśni.
- Ogranicz produkty zawierające cukry rafinowane: cukier, słodycze, ciasta z kremami, dżemy wysokosłodzone, syropy owocowe.
- Czytaj etykiety, unikaj produktów zawierających emulgatory, zagęszczacze, zwłaszcza karagen, siarczyny, dwutlenek tytanu.
- Unikaj potraw i produktów przyspieszających perystaltykę jelit, działających rozwalniająco:
  - mocnej kawy, napoi gazowanych i niegazowanych, pikantnych potraw, buraków, papryki, szpinaku

- Unikaj produktów zawierających duże ilości błonnika:
  - pieczywo razowe, otręby, grube kasze (np. gryczana, pęczak), surowe owoce i warzywa, owoce drobno pestkowe (np. truskawki, maliny).
 Usuwać skórki i pestki z warzyw i owoców, gotuj, miksuj, przecieraj przez sito.
- Spożycie mleka i produktów mlecznych uzależnione jest od fazy choroby, jeżeli nie powodują i nie nasilają dolegliwości. Wprowadź fermentowane produkty mleczne przynajmniej 1 raz dziennie np. jogurt naturalny. Jeżeli pojawią się dolegliwości można spróbować produktów bez laktozy. Przy braku tolerancji, konieczna jest ich całkowita eliminacja.
- Wybieraj produkty będące dobrym źródłem białka: np. indyk, kurczak bez skóry, cielęcina, ryby.
- Pij 2 litry płynów dziennie, w okresie nasilenia biegunek zwiększ do 3 litrów.
- Zrezygnuj z palenia tytoniu.
- Zadbaj o odpowiednią ilość snu od 7-8 godzin dziennie.

W czasie remisji choroby, należy przestrzegać kilku zasad:

- należy zapewnić odpowiednią ilość kalorii, białka, składników mineralnych i witamin;
- dobór produktów w diecie zależy od indywidualnej tolerancji;
- jeżeli nie ma zaostrzenia choroby i przewężenia światła jelita można spożywać potrawy bogatoresztkowe;
- wyłączenie mleka konieczne jest w przypadku nietolerancji laktozy;
- ogranicz spożycie tłuszczów stałych;
- dietę rozszerzaj stopniowo, pojedynczo należy wprowadzać produkty w niewielkich ilościach w celu sprawdzenia reakcji organizmu.

PRODUKTY I POTRAWY	ZALECANE	NIEZALECANE
WARZYWA	Warzywa w formie obranej i przetworzonej termicznie (gotowane/pieczone), marchewka, pietruszka, korzeń, buraki, dynia, kabaczek, cukinia,	Cebula, por, czosnek, kapusta, kalafior, brukselka, rzodkiewki, ogórek surowy, papryka, grzyby, warzywa w occie i konserwowe, kiszonki, chipsy, frytki, placki

	brokuł, szpinak, młoda fasolka szparagowa, groszek cukrowy, na surowo: zielona sałata, pomidor bez skórki, starta marchewka z jabłkiem (marchewka może być sparzona), cykoria, ziemniaki gotowane, pieczone w folii	ziemniaczane smażone
OWOCE	Owoce w formie obranej, przetartej i/lub przetworzonej termicznie (gotowane/pieczone): jabłko, gruszka, brzoskwinia, banan, jagody, borówki, morele, mango, melon	Surowe owoce : cytryny, pomarańcze, mandarynki, grejpfruty, limonki, śliwki, wiśnie, czereśnie, winogrona, gruszki, porzeczki – owoce z drobnymi pestkami np. maliny, figi, suszone owoce
PRODUKTY ZBOŻOWE	Pieczywo: pszenne, bułki pszenne, sucharki, drobne kasze: jaglana, manna, kuskus, kukurydziana, jęczmienna drobna, komosa ryżowa, amarantus, ryż biały, jasne drobne makarony: pszenne, ryżowe, płatki owsiane błyskawiczne, płatki ryżowe, płatki jaglane, chrupki kukurydziane, wafle ryżowe, mąka pszenna oczyszczona, kukurydziana, ryżowa, ziemniaczana	pieczywo: pełnoziarniste, pumpernikiel, płatki zbożowe: owsiane, jęczmienne, orkiszowe, żytnie, otręby pszenne, żytnie, owsiane, gruboziarniste kasze: bulgur, gryczana, jęczmienna, pęczak, ryż: brązowy, dziki, czerwony, makaron pełnoziarnisty, pieczywo cukiernicze, dosładzane płatki śniadaniowe, muesli, mąka pełnoziarnista
MLEKO I PRZETWORY MLECZNE	mleko do 2% tłuszczu, naturalne produkty mleczne bez dodatku cukru do 3 % tłuszczu np. jogurt, kefir, maślanka, skyr, serek ziarnisty, zsiadłe mleko, chude i półtłuste sery twarogowe, mozzarella light, naturalne serki twarogowe	pełnotłuste mleko, mleko skondensowane, śmietana, jogurty/serki owocowe z dodatkiem cukru, desery mleczne, ser pełnotłusty twarogowy, ser topiony, sery żółte, sery pleśniowe typu brie, camembert, roquefort, ser feta

MIĘSO I PRZETWORY MIĘSNE	Chude mięsa bez skóry: cielęcina, kurczak, indyk, królik, w umiarkowanych ilościach: chuda wołowina i wieprzowina (schab środkowy, polędwiczki), chude wędliny, najlepiej domowe: polędwica, szynka gotowana, wędliny drobiowe, pieczony schab środkowy, pieczona pierś z indyka/kurczaka	tłuste mięsa np. wołowina, wieprzowina (żeberka, karkówka, golonka), baranina, gęsiną, kaczka, tłuste wędliny np. baleron, salami, boczek, mielonki, konserwy mięsne, wędliny podrobowe np. salceson, pasztety, parówki, kabanosy, kiełbasa, kaszanka
RYBY I PRZETWORY RYBNE	Chude lub tłuste ryby morskie i słodkowodne: dorsz, sola, morszczuk, miruna, sandacz, leszcz, szczupak, okoń, makrela, łosoś, halibut, karp	ryby w oleju np. śledzie, ryby wędzone, konserwy rybne, paluszki rybne w panierce
JAJA	Jaja gotowane na miękko, w koszulce, jajecznica na parze, omlet smażony bez tłuszczu lub na niewielkiej ilości tłuszczu	Jajko na twardo, smażone na dużej ilości tłuszczu: maśle, boczku, smalcu, jajka z majonezem, tłustymi sosami
NASIONA ROŚLIN STRĄCZKOWYCH I ICH PRZETWORY	Napój sojowy, bez dodatku cukru, naturalne tofu	Wszystkie np. groch, fasola, soja, ciecierzycyca, bób, pasty z nasion strączkowych, mąka sojowa, makarony z nasion roślin strączkowych
TŁUSZCZE	Tłuszcze roślinne np. oliwa z oliwek, olej rzepakowy, lniany, masło i masło klarowane, mieszanki masła z olejami roślinnymi, margaryny miękkie	Smalec, słonina, margaryny twarde (w kostce), oleje tropikalne: palmowy, kokosowy
ORZECHY, PESTKI, NASIONA	W ograniczonych ilościach zmielone orzechy, płatki migdałowe, wiórki kokosowe	Orzechy np. włoskie, laskowe w całości, pestki i nasiona np. dyni, słonecznika, solone, w czekoladzie, w karmelu, miodzie, posypkach, panierkach i chipsach
SŁODYCZE, DESERY, SŁONE PRZEKĄSKI	W ograniczonych ilościach domowe ciasto drożdżowe/szarlotka,	Cukier, syrop glukozowo – fruktozowy, fruktoza, konfitury i dżemy

	<p>kisiele, galaretki, budyń bez dodatku cukru, biszkopty, sucharki, chałka, dżemy owocowe bez pestek o niskiej zawartości cukru, miód, w ograniczonych ilościach czekolada min. 70 % kakao</p>	<p>wysokosłodzone, czekolady mleczne i białe, wyroby czekoladowe, cukierki i gumy bez cukru zawierające alkohole cukrowe, takie jak sorbitol, mannitol, ksylitol, emulgatory i zagęszczacze (szczególnie karagen), słone przekąski, lody, ciasta z kremem, ciasta, torty, batony, bita śmietana, pączki, faworki, cukierki, chałka</p>
NAPOJE	<p>Woda mineralna niegazowana, słaby napar z czarnej herbaty, zielonej i owocowej, bulion warzywny, napary ziołowe, kawa zbożowa, kawa bezkofeinowa, kompoty, napoje roślinne bez dodatku cukru (np. ryżowe, owsiane, migdałowe)</p>	<p>Kawa naturalna, woda gazowana, wody smakowe, soki owocowe, nektary, słodkie napoje gazowane i niegazowane słodzone cukrem/syropem glukozowo – fruktozowym/fruktozą, napoje energetyczne, napoje alkoholowe</p>
PRZYPRAWY I ZIOŁA	<p>Pieprz ziołowy, melisa, cynamon, wanilia, goździki, kminek, ziele angielskie, szafran, suszone zioła np. natka pietruszki, koperek, lubczyk, majeranek, tymianek, oregano, estragon, bazylika, zioła prowansalskie, rozmaryn, papryka słodka, sok z cytryny, limonki</p>	<p>Sól, kostki rosółowe, mieszanki przypraw zawierające dużą ilość soli, płynne przyprawy wzmacniające smak, majonez, gotowe sosy, ostre przyprawy: czosnek, cebula, pieprz, chilli/ostra papryka, musztarda, chrzan, ocet</p>
POTRAWY	<p>Zupy na słabych wywarach warzywnych lub chudych mięsnych, mięsa i ryby przyrządzone z wykorzystaniem zalecanych technik kulinarnych, ryż, kasze i makarony z grupy zalecanych, lekko</p>	<p>Zupy na tłustych wywarach mięsnych, zupy i sosy z zasmażką, zupy i sosy w proszku, zupki chińskie, żywność typu fast-food, gotowe dania w słoikach, panierce, mięsa i ryby w panierce</p>

	rozklejone, kopytka, kluski śląskie, kluski lane z wody, pierogi z wody z chudym mięsnym lub serem twarogowym, naleśniki smażone na patelni bez tłuszczu	
--	--	--

*Tabela na podstawie materiałów opracowanych przez Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej

LITERATURA:

1. Ciborowska H., Rudnicka A.: Dietetyka. Żywność zdrowego i chorego człowieka. Wyd. Lek. PZWL wyd. IV Warszawa 2014 r.
2. Jarosz M.: Praktyczny podręcznik dietetyki. Wyd. Instytut Żywności i Żywienia 2010 r. Wyd. I
3. Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej
4. Grochowska U.: Poradnik Żywieniowy dla chorych na chorobę Leśniowskiego – Crohna. Wyd. Towarzystwo J-Elita, Warszawa 2014 r., wyd.IV

Opracowała: Magdalena Grabarska – dietetyk

Wydanie I